

LÄRANDE OCH SAMHÄLLE

**Examensarbete i fördjupningsämnet fritidspedagogik
15 högskolepoäng, grundnivå**

Hantering av nätmobbning inom fritidshemsverksamhet

En studie om pedagogers perspektiv på fritidshemmets arbete mot nätmobbning

Handling Cyberbullying in After-School Programs

*A Study on Educators' Perspectives on the Work of After-School Programs Against
Cyberbullying*

Av:

Sabina Ibrahimovic

Grundlärarexamen med inriktning
mot arbete i fritidshem, 180 hp

Examinator: Carolina Martinez

Handledare: Åse Piltz

Abstrakt

Denna studie undersöker hur fritidshem arbetar med frågan om nätmobbning, inklusive de möjligheter och hinder som lärare upplever i relation till förebyggande åtgärder. Fokus ligger på att förstå deras tillvägagångssätt för att främja ett tryggt online-utrymme. Genom kvalitativa intervjuer med semistrukturerade frågor har fritidslärare från mellanstadiet delat sina erfarenheter och metoder. Resultaten visar att nätmobbning ofta inträffar utanför skolans direkta tillsyn, vilket utgör en utmaning för lärarna, som även anser att deras utbildning på området är begränsad.

Nyckelord: Nätkränkningar, fritidshem, värdegrund

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
2 Syfte och frågeställningar	8
3 Skolväsendets styrdokument och policy	9
3.1 Skollagen.....	9
3.2 Läroplanen 2022.....	9
3.3 Skolverkets Allmänna råd och kommentarer / För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.	10
3.4 Skolinspektionens rapport 2023.....	11
4 Tidigare forskning	12
4.1 Samverkan mellan hemmet och skolan	12
4.2 Utmaningar och framgångsfaktorer.....	13
4.3 Att förebygga och identifiera nätmobbning i skolan	14
4.4 Kompetens om nätmobbning.....	14
5 Teori	16
6 Metod	18
6.1 Metodval.....	18
6.2 Semistrukturerad intervju	18
6.3 Urval.....	19
6.4 Genomförande	20
6.5 Tillförlighet och validitet	20
6.6 Analytiskt förfarande	21
6.7 Forskningsetiska överväganden.....	21
7 Resultat och analys	22
7.1 Förebyggande arbete.....	22
7.2 Utmaningar.....	24
7.3 Kunskap/Utbildning	27
8 Diskussion & Slutsats	31
8.1 Diskussion	31
8.2 Slutsats.....	33
8.3 Metoddiskussion	34
9 Förslag på fortsatt forskning	35
Källförteckning	36

Förord

Jag vill uttrycka min tacksamhet till samtliga respondenter vars insikter och uttalanden utgör grunden för hela resultat, analys och diskussionsdelen av denna studie. Deras villighet att dela med sig av sina erfarenheter har varit ovärderlig. Att lyssna på och transkribera dessa intervjuer har varit både intressant och lärorikt.

1 Inledning

Mobbning och kränkningar på nätet utgör en betydande utmaning för dagens skolvärld och samhälle i stort. Enligt skollagen och diskrimineringslagen är det en rättslig skyldighet att skydda elever mot diskriminering och kränkningar (SFS 2010:800). Organisationer som Friends har varit centrala i att belysa och motverka mobbning sedan år 1997. Friends är en organisation som aktivt arbetar för att bekämpa mobbning och främja en kultur av vänskap bland barn och unga. Genom att sprida kunskap, erbjuda stöd till utsatta individer och driva olika initiativ försöker de skapa en tryggare miljö i skolor och samhället i stort (Friends, 2017).

Även om traditionell mobbning har varit ett känt samhällsproblem under lång tid har cybermobbning introducerat nya utmaningar och dimensioner till detta fenomen. Med teknikens framsteg kan kränkande meddelanden spridas fortlöpande och anonymt över geografiska gränser, vilket försvårar dess förebyggande och hantering (Kowalski 2014, s. 57; Frisé & Berne 2016, s. 26).

Skolans roll i att skapa en trygg online-miljö för eleverna har blivit alltmer betydelsefull, särskilt med tanke på den ökande användningen av digitala verktyg i undervisningen (Skolverket 2016, s. 10). Trots detta har studier visat på en bristande förmåga hos skolpersonal att ingripa effektivt när det gäller nätmobbning (Skolverket, 2021). Att förstå och hantera nätmobbning inom fritidshem är en kritisk aspekt som ofta förbises (Skolverket 2021).

Inom det centrala innehållet för fritidshem betonas det hur eleverna ska ges möjlighet att använda digitala verktyg och medier på ett sätt som stödjer deras utveckling och lärande. Detta inkluderar att lära sig om källkritik, integritet och säkerhet på internet (Skolverket 2021, s. 27). Däremot är det inte nedskrivet i läroplanen om nätkränkningar och hur fritidshemslärare ska arbeta med nätkränkningar.

Studien är av yrkesmässig och forskningsmässig relevans för lärare eftersom de står inför en unik utmaning att upptäcka och hantera nätmobbning som kan ske utanför deras direkta övervakning. Det krävs ofta specifik kunskap om digitala plattformar och barns onlinebeteenden (Skolverket, 2021). Genom att stärka fritidspedagogernas kompetens inom detta område och utveckla effektiva strategier för att hantera nätmobbning, kan lärare skapa

en säkrare och mer stödjande miljö för alla elever, både under och efter skoltid (Dunkels 2022, s. 115–119). Detta är avgörande inte bara för att uppfylla lagstadgade skyldigheter utan också för att främja en hälsosam och inkluderande skolmiljö där alla elever kan känna sig trygga och värderade (Skolverket, 2021).

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att utforska och förstå fritidslärares perspektiv på fritidshemmets förmåga att främja ett tryggt online-utrymme för elever samt deras metoder och strategier för att hantera situationer relaterade till kränkningar på nätet. Vidare syftar undersökningen till att undersöka hur policyer relaterade till nätmobbning tolkas, anpassas och implementeras i praktiken av fritidshemslärare, och att identifiera eventuella skillnad mellan policy och praktik.

Frågeställningar:

Hur beskriver fritidshemslärare skolans roll och förmåga att främja ett tryggt online-utrymme för elever?

Vilka metoder och strategier använder fritidshemslärare för att hantera och förebygga kränkningar på nätet, och hur anpassar de dessa metoder utifrån skolans policyer?

Vilka utmaningar och framgångsfaktorer upplever fritidshemslärare i sitt arbete med att hantera situationer relaterade till nätkränkningar?

3 Skolväsendets styrdokument och policy

3.1 Skollagen

Enligt skollagen (2010:800) är det en del av skolans uppdrag att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället grundar sig på (enligt kapitel 1, paragraf 4). Åtgärder mot kränkande behandling regleras i skollagens kapitel 6 (paragraf 1, 3 och 6–10) vilket tydligt fastslår att det är huvudmannens ansvar att vidta åtgärder för att förebygga och motverka trakasserier, diskriminering och kränkande behandling av elever. Dessutom är det obligatoriskt för all personal inom skolan att rapportera till skolans rektor och huvudman om de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för sådana överträdelser:

10 § ”En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden”. Skollag (2010:800)

Försummelse av åtgärder från huvudmannens sida kan resultera i skadeståndsansvar.

3.2 Läroplanen 2022

I läroplanen för grundskolan och förskoleklassen framgår det att elever förväntas utveckla kunskaper om solidaritet och människors lika värde, och att alla som är verksamma inom skolan aktivt ska arbeta för att förebygga och bekämpa diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper. Ett av skolans mål är att varje elev ska lära sig att ta avstånd från diskriminering och kränkande behandling av människor (Skolverket 2022, s. 5). Skolverket (2022) definierar trakasserier som kränkande handlingar som är kopplade till någon av de sju diskrimineringsgrunderna: ålder, kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet och religion (Skolverket 2022, s. 6).

Inom läroplanen betonas även att personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men skolan har också en viktig roll i att stödja eleverna. Eleverna ska vara medvetna om hur de kan få hjälp om de känner sig otrygga i eller utanför skolan. Skolan har därmed en skyldighet att stödja elever både på och utanför skolgården, och all personal inom skolan ska

arbete för en trygg miljö fri från diskriminering och kränkande behandling (Skolverket 2022, s. 5). I skolans arbete med normer och värderingar bör de möjligheter och risker som den ökande användningen av sociala medier medföljer uppmärksammas. Det åligger all skolans personal att implementera nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling (ibid). I det centrala innehållet för fritidshemmet anges att eleverna ska ges möjlighet att använda digitala verktyg och medier på ett sätt som stödjer deras utveckling och lärande. Detta inkluderar att lära sig om källkritik, integritet och säkerhet på internet (ibid).

3.3 Skolverkets Allmänna råd och kommentarer / För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.

Skolverkets *Allmänna råd och kommentarer* för arbetet med att främja likabehandling och motverka diskriminering samt kränkande behandling riktar sig till verksamhetsansvariga och personal i skolor, samt till huvudmän som bär det övergripande ansvaret. Dessa råd bygger på skollagen och diskrimineringslagen (2006:67), och syftar till att säkerställa att verksamheten aktivt arbetar för att motverka alla former av diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling.

De riktlinjer som anges betonar vikten av att verksamheter vidtar målinriktade och proaktiva insatser för att främja likabehandling och garantera elevers lika rättigheter, oavsett faktorer som kön, etnicitet, religion, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. En central del av detta arbete är att varje verksamhet är skyldig att upprätta en likabehandlingsplan som både förebygger och hanterar trakasserier och kränkande behandling.

Vidare är verksamheterna enligt dessa riktlinjer skyldiga att omedelbart utreda alla rapporterade fall av trakasserier eller kränkande behandling som berör barn eller elever. Det innebär att personalen har ett ansvar att agera direkt vid kännedom om sådana situationer för att säkerställa att barn och elevers rättigheter till en trygg och jämlik miljö efterlevs.

3.4 Skolinspektionens rapport 2023

Skolinspektionen har genomfört en granskning av hur skolor integrerar internet i sitt främjande och förebyggande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna. I dagens samhälle äger barn och unga sociala liv rum både i den fysiska världen och den digitala sfären. Detta kräver att skolorna tar hänsyn till detta i sitt arbete med att främja en trygg miljö och motverka kränkningar (Skolinspektionen 2023, s. 8). Att bli kränkt i den digitala miljön innefattar inte bara att motta hotfulla meddelanden eller att bli kallad för ful. Det handlar även om att bli ignorerad, att inte bli inbjuden till chattgrupper eller att inte få några gillande på sina inlägg i sociala medier. Känslan av att vara utfrysad sträcker sig längre än att bara stå ensam på skolgården (ibid, s. 10).

Skolinspektionens (2023, s. 5) granskning avslöjar att många skolor arbetar aktivt med att främja trygghet på skolan, men att detta arbete inte inkluderar den digitala miljön i tillräcklig utsträckning. Fokus ligger ofta på att ingen elev ska känna sig exkluderad eller obekvämt på skolgården, i omklädningsrummet eller i korridorerna, men brister när det kommer till den digitala världen (ibid). Helén Ängmo, generaldirektör på Skolinspektionen, framhåller att rektorer bör öka medvetenheten kring elevers sårbarhet online för att kunna anpassa sina insatser. Det är av yttersta vikt att inkludera de digitala miljöerna i arbetet för att skapa en trygg skolmiljö, avslutar Ängmo (ibid, s. 35).

Kärnan i de framlagda styrdokumenterna och rapporterna är att skolans roll i att främja ett tryggt online-utrymme för elever är central och regleras av skollagen och läroplanen. Skolpersonalens rapporteringsplikt och huvudmannens ansvar för åtgärder vid kränkande behandling understryks. Trots detta visar Skolinspektionens rapport att många skolor inte inkluderar den digitala miljön i sitt trygghetsarbete tillräckligt, vilket pekar på ett behov av att förbättra insatserna för att skydda elever online. Detta belyser utmaningarna och framgångsfaktorerna fritidshemslärare upplever i arbetet med att hantera nätkränkningar, särskilt i relation till policyers implementering och tillämpning.

4 Tidigare forskning

I detta avsnitt sammanfattas och presenteras en syntes av vetenskapliga publikationer/forskning om nätmobbning samt värdegrundsarbete. Begreppet nätmobbning har fått stor uppmärksamhet i media under hela 2000-talet. Det finns paralleller mellan mobbning på traditionella skolgårdar och mobbning online (Dunkels 2022, s. 83).

En studie genomförd av Thornberg & Oguz (2013) undersökte de svenska och turkiska lärares perspektiv på värdegrundsarbete. Kvalitativa intervjuer genomfördes med 52 lärare och analyserades. Värdegrundsarbete handlade mestadels om efterlevnad av samhällets värderingar och normer. Målen eller värderingarna i värdegrundsarbetet fokuserade främst på hur man behandlar andra och tar ansvar för sig själv. Lärarna intog inte ett kritiskt förhållningssätt (Thornberg & Oguz, 2013). En central metod som lärarna rapporterade för värdegrundsarbete var att fungera som goda förebilder i vardagliga interaktioner med eleverna. Värdegrundsarbete beskrevs till stor del som en vardagspraktik integrerad i sociala interaktioner. Dessutom användes ett vardagligt språk när lärarna beskrev värden och värdegrundsarbete. Det framkom också en brist på professionell kunskap inom detta område.

Även om nätmobbning vanligtvis sker anonymt kan skolan spela en viktig roll genom att implementera förebyggande åtgärder. Palermi et al. (2017, s. 137) påpekar att bristande självkänsla och bristande föräldrakontroll kan bidra till att vissa personer blir nätmobbare. Forskningen betonar att det inte är specifika åtgärder som är avgörande på kort sikt, utan snarare att skolan agerar överhuvudtaget (ibid).

4.1 Samverkan mellan hemmet och skolan

För att effektivt förebygga och hantera nätmobbning behöver skolor aktivt samarbeta med elevernas familjer. Föräldrar bör erbjudas stöd och riktlinjer för hur de kan skydda sina barn online, eftersom många vårdnadshavare kan sakna tillräcklig teknisk kunskap (Monks et al., 2015). Då barn ofta undanhåller sina känslor av utsatthet för nätmobbning från sina föräldrar, är det viktigt att föräldrarna är uppmärksamma på förändringar i barnens beteende och vid behov kontaktar skolan (Hortigüela Alcalá et al., 2019). Forskning visar också att föräldrars engagemang i barnens internetanvändning är avgörande för att förhindra nätmobbning (Ansary, 2020). En tydlig handlingsplan för både lärare och föräldrar kan därför underlätta när

nätmobbing upptäcks och säkerställa ett enhetligt tillvägagångssätt (Hortigüela Alcalá et al., 2019).

Espelage och Hong (2017) lyfter i sin litteraturöversikt fram betydelsen av föräldraengagemang i arbetet mot mobbning och nätkränkning. Författarna argumenterar för att skolor som involverar föräldrar i sina program för att förebygga mobbning är mer framgångsrika i att reducera både traditionell mobbning och cybermobbing. De pekar på att en gemensam insats mellan skolan och hemmet kan skapa en tryggare miljö för barnen. Slutsatserna betonar att föräldrar och lärare måste samarbeta för att etablera gemensamma riktlinjer och strategier för att hantera mobbning och nätkränkning, vilket kan leda till en mer effektiv och integrerad insats (Espelage & Hong, 2017, s. 45).

4.2 Utmaningar och framgångsfaktorer

Smith, mfl (2008) genomförde med elever i åldrarna 11–16 år: (1) 92 elever från 14 skolor, kompletterade med fokusgrupper; (2) 533 elever från 5 skolor, för att säkerställa resultatens generaliserbarhet och undersöka sambandet mellan cybermobbing och internetanvändning. Båda undersökningarna skiljde mellan cybermobbing i och utanför skolan och identifierade sju medier för cybermobbing. Resultatet visade att cybermobbing var mindre vanlig än traditionell mobbning och förekom oftare utanför skolan. Sms- och samtalsmobbing var vanligast, och videomobbing hade en starkare negativ påverkan. Många utsatta elever berättade inte om mobbningen.

Lärare står inför flera utmaningar när det gäller att hantera nätkränkningar. En av de mest framträdande utmaningarna är den bristande digitala kompetensen bland lärare. Många lärare känner sig osäkra på hur de ska identifiera och hantera nätkränkningar på grund av brist på utbildning i digitala verktyg och säkerhetsprotokoll (Smith 2008, s. 383).

Kommunikationssvårigheter med föräldrar är också en utmaning visar den tidigare forskningen. Det är oftast svårt att etablera effektiv kommunikation och samarbete mellan skolan och hemmet när det gäller att förebygga och åtgärda nätkränkningar (DeSmet et al. 2014, s. 98). Detta kan leda till att insatser för att hantera nätkränkningar blir mindre effektiva. Detta är en av de största utmaningarna för lärare, eftersom det kräver ständig övervakning och snabb intervention. Trots dessa utmaningar har forskning identifierat flera framgångsfaktorer som kan hjälpa lärare att effektivt hantera nätkränkningar (Willard 2011, s. 62).

4.3 Att förebygga och identifiera nätmobbning i skolan

Nätmobbing kräver konkreta åtgärder där både lärare, föräldrar och samhället är involverade för att förstå och bekämpa dess effekter (Redmond et al., 2018). Forskning visar att nätmobbing sällan sker under skoltid för grundskoleelever på grund av begränsad internetåtkomst och mobilförbud. Trots det påverkas elever negativt i skolan av nätmobbing som sker utanför skolans miljö (Monks et al., 2015, s. 44–45). Många skolor är omedvetna om nätmobbingens omfattning, vilket försvåras av att det inte finns fysiska bevis, som blåmärken, på att ett barn mobbas (Hortigüela Alcalá et al., 2019). Därför är det viktigt att skolpersonal och vårdnadshavare har kunskap och verktyg för att stödja barnen och bemöta nätmobbing på ett professionellt sätt.

I en studie framkom att många lärare saknade tillräckliga metoder för att hantera nätmobbing effektivt (DeSmet et al., 2015). Redmond et al. (2018, s. 3) understryker vikten av att lärarna ska ha kunskap om nätmobbingens effekter och att lärarutbildningen bör inkludera detta ämne. Enligt DeSmet et al. (2015, s. 192) är det också skollädaressens ansvar att förse lärare med nödvändiga verktyg för att skapa en trygg miljö. Lärare bör planera aktiviteter för att minska nätmobbing och främja elevengagemang, och börja med insatser redan i lågstadiet för bästa förebyggande resultat (Evangelio et al., 2022). Denna studie analyserade forskning på nätmobbing bland låg- och mellanstadieelever (årskurs 1–8) mellan 2016 och 2020. Syftet var att identifiera dessa studiers särdrag och jämföra dem med forskning på äldre elever för att bättre förstå hur nätmobbing förebyggs i yngre åldrar. Forskarna använde en induktiv tematisk analys, där artiklarna klassificerades utifrån författare, syfte, urval och metodologi. Resultaten jämfördes med tidigare studier för att utvärdera skillnader och likheter i slutsatserna, vilket bidrar till en djupare förståelse.

4.4 Kompetens om nätmobbing

I en studie undersöktes lärares förmåga att hantera nätmobbing och visar att många saknar tillräcklig kompetens för att bemöta problemet på ett effektivt sätt (DeSmet et al., 2015, s. 193). Enligt Redmond et al. (2018, s. 3) bör lärarutbildningen inkludera undervisning i nätmobbingens effekter och praktiska metoder för att bemöta och förebygga sådan mobbing. Vidare betonar DeSmet et al. att skollädaresser behöver förse lärare med verktyg och stöd för att skapa en trygg miljö, vilket också kräver medvetenhet om åldersrelaterade skillnader i mobbningsbeteenden (Pichel et al., 2021; Evangelio et al., 2022).

En studie av DeSmet et al. (2015, s. 194) visar att många lärare saknar tillräcklig beredskap för att hantera nätmobbning på ett effektivt sätt. Enligt Redmond et al. (2018) behöver lärare förstå både identifiering och effekter av nätmobbning, och därför bör lärarutbildningen inkludera utbildning i detta. Även skolornas ledning, enligt DeSmet et al., har ansvar att tillhandahålla lärare med verktyg och stöd för att skapa en trygg miljö. Lärare bör integrera förebyggande åtgärder i undervisningen, anpassade till elevernas ålder, då preventiva insatser är effektivare än ingripanden när skadan redan skett (Pichel et al., 2021; Evangelio et al., 2022).

En viktig faktor är ökad digital kompetens. Regelbunden träning och fortbildning i digital kompetens gör lärare bättre rustade att upptäcka och hantera nätkränkningar. Effektiv användning av digitala verktyg och program kan också hjälpa till att övervaka och hantera nätkränkningar (Kowalski et al. 2014, s. 205). Skolor som implementerar program för att övervaka nätaktivitet och utbilda elever om säker internetanvändning visar minskat förekomst av nätkränkningar.

Carolina Martinez (2020) forskade om hur lärare på svenska fritidshem (LTC) främjar ansvarsfull kommunikation på nätet, en del av barns digitala kompetens. Genom 20 djupintervjuer undersökte hon lärarnas metoder och strategier. Resultaten visar att lärare främjar ansvarsfull kommunikation främst i spontana situationer, där de använder strategier som aktiv medling, sam användning, deltagande lärande och pedagogisk simulering. Fokus låg på att lära barn att inte skada andra online samt att förstå säkerhet och integritet. Barnens självvalda medieanvändning fungerade som en resurs för att skapa lärandemöjligheter. Studien visar att fritidshemmen har en viktig roll i att stödja barns digitala etik och säkerhet i en alltmer digitaliserad värld.

5 Teori

En teori som är relevant för föreliggande studier är *Policy Enactment-teorin* (Ball et al. 2012). Teorin är utvecklad av Stephen J. Ball och hans kollegor och undersöker hur policyer tolkas, översätts och implementeras inom skolmiljöer. Policy enactment-teorin betonar de sociala och språkliga processerna som påverkar hur policyer förhandlas och konkretiseras i skolans vardagspraktik. Genom att fokusera på rekontextualisering av policyer visar teorin hur dessa anpassas till specifika skolkulturer och sammanhang (Ball et al. 2012 s. 2–4). Forskningen har visat att policykrav ofta är komplexa och kräver en dynamisk översättning till praktiken, där olika aktörer spelar olika roller.

För det första handlar *policytolkning* om hur lärare tolkar skolans policyer om nätkränkningar och vilka aspekter av policyerna de uppfattar som viktigast eller mest användbara (Ball et al., 2012, s. 3). Denna tolkning påverkar de förebyggande strategier som lärare använder för att hantera nätkränkningar. Genom att undersöka detta kan insikt fås i hur policyerna mottas och förstås på individuell nivå inom skolan.

Policyöversättning innebär att analysera hur policyer översätts till konkreta handlingar (Ball et al., 2012, s. 3 – 5). Här kan man identifiera hinder som lärare möter när de försöker översätta policyer till praktisk handling, såsom brist på resurser eller stöd. Denna process är avgörande för att förstå hur policyer anpassas till den specifika skolkontexten och vilka utmaningar som uppstår i praktiken

Policyanpassning fokuserar på hur lärare anpassar policyer utifrån deras specifika kontext (Ball et al., 2012, s. 8 - 9). Policyanpassningen hjälper till att belysa den flexibilitet och kreativitet som krävs för att effektivt implementera policyer i olika skolmiljöer.

Policyimplementering handlar om att studera de faktiska stegen och processerna som lärare genomgår för att implementera en ny policy. Här utvärderas vilka metoder som används mest effektivt baserat på policyns riktlinjer (Ball et al., 2012, s. 2 - 3). Genom att fokusera på implementeringen kan man förstå hur policyer omsätts i praktiken och vilka faktorer som bidrar till deras framgång eller misslyckande.

Begreppet *policy* används ofta som en övergripande term för officiella dokument och texter som beskriver hur exempelvis skolverksamhet ska organiseras och genomföras (Hallsén, 2013). Enligt Ball et al. (2012) är dock *policy* ett bredare begrepp som inte enbart avser formella dokument. Det inkluderar även andra typer av texter, såsom riktlinjer, som kan användas för att vägleda specifika områden i skolverksamheten, exempelvis arbetet mot mobbning.

Det är också viktigt att utforska hur lärarnas egen utbildning och förståelse för nätkränkningar påverkar deras anpassning av policyer (Ball et al., 2012, s. 8 - 9). Policyanpassningen hjälper till att belysa den flexibilitet och kreativitet som krävs för att effektivt implementera policyer i olika skolmiljöer.

6 Metod

I följande kapitel redogörs för de metoder som använts för att undersöka hur fritidshemslärare och resurspedagoger arbetar med att motverka nätkränkningar inom fritidsverksamheten. En kvalitativ forskningsansats valdes eftersom den möjliggör en djupare förståelse för hur dessa yrkesgrupper upplever och främjar arbetet mot nätkränkningar. Studien omfattar intervjuer med tre fritidshemslärare och två resurspedagoger. Urvalet av deltagare gjordes för att fånga olika perspektiv inom skola och fritidshem, där resurspedagogerna erbjuder en annan infallsvinkel än fritidshemslärarna på grund av deras specifika roller i stöd och specialpedagogiskt arbete. Resurspedagogernas perspektiv är särskilt värdefullt för att förstå hur arbetet med att motverka nätkränkningar kan variera beroende på deras ansvar och interaktioner med eleverna, jämfört med fritidshemslärarnas mer övergripande pedagogiska uppdrag. I detta kapitel beskrivs urvalet, undersökningsgrupperna och genomförandet av studien. Kapitlet avslutas med en redogörelse för de etiska överväganden som har gjorts i samband med studien.

6.1 Metodval

Den kvalitativa metoden valdes som den mest lämpliga för denna undersökning, eftersom den bygger på intervjuer samt analys av texter och information som framkommer från dessa intervjuer med fritidshemslärare samt resurspedagoger. Genom den kvalitativa ansatsen blir det möjligt att utforska och besvara studiens frågeställningar, då den ger tillgång till personalens uppfattningar och deras arbete med att främja åtgärder mot kränkningar online. Metoden möjliggör en djupare förståelse för de individuella erfarenheterna och arbetssätten i detta sammanhang (Ahrne & Svensson 2011, s. 10). Den kvalitativa metoden öppnar upp för möjligheten att samla olika kunskaper och erfarenheter (Larsen 2010, s. 76).

6.2 Semistrukturerad intervju

I min undersökning är syftet att få en djupare förståelse av fritidshemslärares och resurspedagogers perspektiv kring nätkränkningar. Genom att genomföra en kvalitativ studie baserad på semistrukturerade intervjuer blir det möjligt att få en djupare inblick i fritidshemslärarnas erfarenheter och arbetssätt i relation till att motverka nätkränkningar. Denna metod har valts för att ge en översikt och skapa en djupare förståelse ur pedagogernas synvinkel. Som intervjuare användes ett förskrivet formulär med ett fåtal frågor kring

forskningsområdet (Alvehus 2013, s. 87). Svartpersonernas uttalanden är avgörande för både strukturen och genomförandet av intervjun.

Det är viktigt att som intervjuare vara lyhörd för att kunna ställa relevanta följdfrågor (Alvehus 2013, s. 88). Frågorna varierar från slutna till öppna frågor. En central aspekt av semistrukturerade intervjuer är att uppmuntra respondenterna att fortsätta diskutera, fördjupa och utveckla sina svar gällande det diskuterade ämnet. Under intervjun lägger jag även stor vikt vid att hantera tystnad på ett effektivt sätt, då detta betraktas som en viktig komponent i intervjun (Alvehus 2013, s. 87).

6.3 Urval

Urvalet för studien består av tre fritidshemslärare och två resurspedagoger. Genom att intervjua fritidshemslärare och resurspedagoger kan det skapas en bredd i data. Därmed valdes ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att deltagare väljs ut baserat på deras tillgänglighet och praktiska möjligheter att delta i studien. Detta tillvägagångssätt är vanligt när forskaren behöver enkel och snabb tillgång till respondenter, och när resurser som tid och pengar är begränsade. Syftet med att inkludera både fritidshemslärare och resurspedagoger var att få en bredare förståelse för hur olika yrkesgrupper inom skola och fritidshem arbetar med att motverka nätkränkningar. Fritidshemslärarna valdes för deras direkta pedagogiska ansvar under elevernas fritid, medan resurspedagogerna inkluderades för att belysa deras perspektiv och insatser i stödfunktioner, vilket ofta innefattar arbete både inom skolverksamheten och på fritidshemmet. Detta urval möjliggör en jämförelse mellan de olika yrkesgruppernas roller och deras upplevelser av att hantera nätkränkningar.

Att intervjua fritidslärare från en specifik skola gör det möjligt att enkelt och effektivt få tillgång till respondenter. Eftersom dessa lärare redan finns på plats och är villiga att delta, underlättas insamlingen av data avsevärt. Detta gör att studien kan genomföras på ett smidigt sätt utan behov av omfattande logistik eller extra resurser. Med begränsade resurser, i form av tid, är bekvämlighetsurval ett praktiskt och genomförbart alternativ. Genom att välja respondenter som redan finns tillgängliga inom en viss skola, kan forskaren maximera användningen av tillgängliga resurser.

6.4 Genomförande

Undersökningen inleddes genom att jag kontaktade skolan och presenterade mig själv samt förklarade syftet med studien. Jag hade tidigare en koppling till denna skola där intervjun genomfördes. Efter att ha etablerat kontakt med skolan delades samtyckesblanketter ut till fritidshemslärare och resurspedagoger för att de skulle ge sitt samtycke. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en diktafon och till varje intervju avsattes 30 minuter för att respondenterna skulle kunna utveckla sina svar utförligt.

Intervjuerna ägde rum i en avskild lokal på skolan för att minimera eventuella störningar. Under en av intervjuerna inträffade en störning när en annan anställd oavsiktligt kom in i rummet och inte var medveten om pågående intervju. Detta avbröt informanten i sitt berättande, men detta hade ingen väsentlig inverkan på intervjuens helhet eller studiens resultat.

6.5 Tillförlighet och validitet

Kvale och Brinkmann (2014) diskuterar reliabilitet om ett mått på en undersöknings tillförlitlighet och möjlighet till upprepning med liknande resultat. De förklarar att reliabilitet innebär att olika forskare skulle få jämförbara svar om de intervjuade samma personer, förutsatt att intervjun inte påverkas alltför mycket av forskaren. Författarna påpekar dock att inom kvalitativ forskning bör inte för stor vikt läggas vid reliabilitet, eftersom detta kan begränsa forskarens möjlighet att få nya insikter genom följdfrågor. I den aktuella intervjustudien användes en intervjuguide med öppna frågor, vilket gav en struktur som hjälpte informanterna att hålla sig till ämnet. Genom att ställa följdfrågor baserat på svaren kunde materialet breddas, vilket underlättade analysen av intervjuerna. Informanternas olika perspektiv på nätkränkningar, bidrog till en mer omfattande bild av ämnet (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 234–236).

Validitet bedöms utifrån om mätningar och insamling av data utförs på ett tillförlitligt och korrekt sätt. Om validiteten är låg innebär detta att fel har skett i mätningen, vilket i sin tur kan leda till missvisande slutsatser (Alvehus, 2019, s. 127). För att en studie ska anses trovärdig krävs därför att både validitet och reliabilitet är höga, vilket antyder att studien har genomförts på ett noggrant och korrekt sätt.

6.6 Analytiskt förfarande

I analysprocessens inledande skede transkriberades det inspelade materialet. Detta beslut fattades med hänsyn till två huvudsyften: dels för att underlätta kodning och tematisering i senare skeden av analysarbetet, dels för att erhålla en initial överblick över empirin, vilket i sin tur underlättade det kommande analysarbetet. Efter att transkriberingen var slutförd inleddes kodningsprocessen av det skrivna materialet. Kodning involverar att använda nyckelord, såsom möjligheter samt motivationer, för att skapa en preliminär struktur i materialet (Denscombe 2018, s. 163). Denscombe (2018, s. 164) argumenterar för att kodning är en avgörande metod för att systematiskt kartlägga och organisera empiriskt material. Efter kodningsprocessen genomfördes en tematisering av den kodade empirin. Enligt Lindgren (2014, s. 63) innebär tematisering att "identifiera tematiska samband mellan de kodade kategorierna". Ett effektivt tillvägagångssätt för att skapa teman är att tillämpa det teoretiska ramverket. När koderna hade grupperats i teman sammanfattades empirin, vilket utgjorde grunden för den slutliga analysen.

6.7 Forskningsetiska överväganden

Enligt Ahlberg (2009) kräver all forskning som involverar individer noggranna etiska överväganden. Detta innebär att en måste ta olika åtgärder för att skydda de individer som deltar i forskningsstudien. Även om forskaren har stor frihet att välja forskningsområde och metoder, så är det alltid nödvändigt att göra etiska överväganden. Etik omfattar inte bara att följa lagar och regler utan sträcker sig bortom det.

Christoffersen & Johannessen (2015, s. 46) framhåller fyra etiska krav som forskare måste följa för att skydda deltagare: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Samtliga deltagare kontaktades genom informationsbrev om studiens syfte.

Informationskravet innebär att tydligt informera deltagarna om syftet med studien.

Samtyckeskravet säkerställs genom att deltagarna får ge skriftligt godkännande, i detta fall även för inspelning med en diktafon. *Konfidentialitetskravet* skyddar deltagarnas identitet genom anonymisering, då deltagarna kommer få fiktiva namn, medan *nyttjandekravet* innebär att insamlat material endast används för forskningsändamål och raderas efteråt (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 46). Dessa principer syftar till att skydda deltagarna från skada eller kränkning (Vetenskapsrådet 2017, s. 12).

7 Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras de teman som identifierades efter transkribering och analys av intervjuerna. De teman som återkom i samtliga intervjuer var förebyggande arbete, utmaningar och kunskap/utbildning.

7.1 Förebyggande arbete

Respondenterna är överens om att det krävs förebyggande arbete mot nätmobbning samt en mångfacetterad strategi som involverar både direkta åtgärder och utbildningsinsatser för eleverna. Samtidigt är det viktigt att skolväsendets policyer reflekterar dessa insatser och ger en tydlig ram för hur förebyggande arbete ska bedrivas. Genom att analysera fritidslärares erfarenheter djupare kan en få förståelse för hur dessa strategier implementeras i praktiken.

Martin framhåller användningen av utbildningsmaterial, UR-serien "Surfarna", som en ingång för att initiera diskussioner om nätbeteende och potentiella risker online.

Vi har sett en liten sån här UR-serie som heter Surfarna. Sen så påvisar de kanske inte just nätmobbning. Men det har ju blivit att våra diskussioner sedan om har kommit in på det (Martin).

Enligt Martin fungerar sådana material som en katalysator för samtal, även om själva innehållet inte alltid direkt handlar om nätmobbning. Martin betonar alltså värdet av att använda externt innehåll som en utgångspunkt för vidare diskussioner, där eleverna kan börja reflektera och diskutera relaterade frågor, inklusive nätmobbning, i en mer informell och dialogdriven miljö.

Marcus, å andra sidan, är kritisk till den nuvarande praktiken i skolor när det gäller att hantera nätmobbning. Han menar att många skolor antingen inte arbetar med frågan alls, eller gör det på ett ineffektivt sätt. Hans kritik riktar sig mot metoder som endast involverar passiv informationsöverföring, såsom att titta på en film utan att engagera eleverna i djupare reflektion eller diskussion. Marcus anser att arbetet med nätmobbning i skolan ofta är ytligt och informativt snarare än att det innebär aktivt deltagande och problemlösning. Han förespråkar en metod där eleverna verkligen får arbeta med sakfrågorna och sätta sig in i ämnet, vilket kan innebära mer interaktiva och deltagarcentrerade metoder.

Martin ser värde i flexibilitet och mångsidig policyanvändning som ett sätt att nå eleverna, Marcus menar på hur policys ofta tolkas alltför passivt, vilket hindrar effektiviteten. Han efterfrågar tydligare och mer handlingskraftiga tillämpningar av skolans policy för att säkra djupare engagemang och reell kunskapsbyggnad om nätmobbning.

Julia betonar vikten av föräldraengagemang i förebyggande arbete. Hon menar att eftersom skolan inte använder sociala medier under skoltid, faller mycket av ansvaret på föräldrarna. Julia ser behovet av samarbete mellan skola och hem för att effektivt kunna hantera och förebygga nätmobbning. Policy enactment-teorin understryker att policyer måste stödas av ett brett spektrum av aktörer, inklusive föräldrar (Ball et al. 2012 s. 14).

Marcus lyfter fram utmaningarna med att bibehålla kontinuiteten i förebyggande arbete över tid. Han säger:

Det är viktigt att börja tidigt. För att förebygga. Men jag tror inte problemen har uppstått i de här unga åldrarna. Men just nu är vi inte bra på att jobba med det på fritids överhuvudtaget (Marcus).

Julia och Marcus betonar båda vikten av förebyggande arbete mot nätmobbning, men deras perspektiv skiljer sig i fokus och detalj. Julia ser föräldrarnas roll som central, särskilt eftersom skolan inte hanterar sociala medier under skoltid, hon framhåller att föräldrar måste vara insatta och delaktiga i sina barns digitala liv. Marcus, å andra sidan, betonar skolans ansvar och de brister som finns i nuvarande insatser, särskilt på fritids. Han tror på vikten av tidiga och kontinuerliga insatser men noterar att nuvarande metoder är otillräckliga och inte genomförs på ett systematiskt sätt.

Av de övriga informanterna så betonades förebyggande strategier i form av kunskap och begränsningar, exempelvis i form av att förbjuda användning av mobiler på fritidshemmet. Jonas betonar vikten av att ha en kontinuerlig dialog med eleverna om deras användning av sociala medier samt att införa regler för mobilanvändning på fritids. Han poängterar att det är mycket enkelt för elever att bli indragna i olika sociala medier, vilket gör det nödvändigt att begränsa mobilanvändningen på fritidshemmet.

Sam, å andra sidan, fokuserar på utbildning och kunskapsspridning som centrala delar av det förebyggande arbetet. Han betonar att skolan kan erbjuda kunskap om internetbeteende och hålla samtal med eleverna:

"Det som vi kan göra är att vi kan erbjuda kunskap om internetbeteende. Vi kan prata med dem" (Sam).

Genom att ge eleverna verktyg och kunskap för att navigera säkert online menar Sam att skolan kan stärka elevernas motståndskraft mot nätmobbning.

Resurspedagogen Jonas förespråkar regler kring mobilanvändning för att minska risken för negativt beteende på sociala medier. Jonas utgår från lokala ordningsregler med stöd av Skollagen och fokuserar på att reglera beteende genom tydliga begränsningar.

Fritidshemsläraren Sam fokuserar istället på att öka elevernas förståelse för internetbeteende, vilket visar en mer pedagogiskt orienterad policyansats som utgår från Läroplanen (Lgr22). Genom dialog och kunskapsspridning försöker han skapa en starkare inre förståelse hos eleverna, vilket kan stärka deras förmåga att själva undvika problematiskt beteende online.

7.2 Utmaningar

En central aspekt av policy enactment-teorin är att policyer måste vara tillämpbara i den verkliga kontexten. Fritidshemslärarna upplever stora svårigheter att ingripa i digitala kränkningar eftersom dessa ofta sker utanför skoltid. Elever återvänder till skolan/fritids efter helgen och då förväntas fritidshemslärarna hantera och lösa konflikter som har uppstått, trots att eleverna ofta saknar de sociala verktygen för att själva hantera situationen. Policyer måste därför inkludera strategier för hur skolan kan agera i samarbete med hemmen för att hantera incidenter som sker utanför skoltid.

Respondenterna berättar hur arbetet mot nätmobbning i skolan möter flera utmaningar som påverkar både upptäckt och hantering av dessa incidenter. Dessa utmaningar rör bland annat samarbetet mellan skola, hem samt svårigheten att övervaka elevernas nätbeteende, elevernas ovilja att rapportera, samt den teknologiska komplexiteten som försvårar utredningar.

En av de största utmaningarna är bristen på samarbete och kommunikation mellan skola och hemmet enligt respondenterna. Martin betonar vikten av föräldrainvolvering för att skolan ska kunna agera effektivt:

Med tanke på att vi inte ser det så måste det vara att vårdnadshavare är involverade i det. De måste veta vad sina barn gör på nätet... Sen så kan vi få reda på det genom att eleverna pratar här. Men någonstans så krävs det att det kommer fram till oss.
(Martin).

Eftersom mycket av nätmobbningen sker utanför skoltid, är det avgörande att föräldrar är medvetna om sina barns online-aktiviteter och att de kommunicerar med skolan när problem uppstår. Martin påpekar att om eleverna inte diskuterar sina problem hemma, blir det mycket svårt för skolan att agera eftersom de inte är direkt närvarande i de digitala forum där nätmobbning sker.

Gemensamt för respondenterna är att de upplever bristande insyn i vad som sker på sociala medier och därför ofta inte upptäcker nätmobbning förrän de informeras av eleverna själva eller deras föräldrar. Detta gör det svårt att identifiera och hantera nätmobbning, som ofta är osynlig och anonym. En fritidshemslärare påpekar att eleverna ofta skäms över att prata om vad som har hänt på nätet och att det är svårt att bevisa kränkningarna, vilket försvårar utredningar och kontakt med vårdnadshavare.

Sam lyfter fram den svåra balansen mellan att övervaka elevernas nätbeteende men också att respektera deras integritet. Sam tycker att skolan måste hitta en metod för att effektivt övervaka nätbeteendet utan att inkräkta på elevernas privatliv. Detta är särskilt svårt eftersom mycket av nätmobbningen sker på plattformar som skolan inte har tillgång till, vilket komplicerar både upptäckt och intervention.

Jonas och Marcus belyser ytterligare problem med elevernas ovilja att rapportera incidenter och svårigheterna med att samla bevis. Jonas beskriver utmaningen med att bedöma sanningshalten i elevernas berättelser:

Utmaningen är ju att det är ju eleverna tycker jag. Att vissa säger hela sanningen. Vissa säger inte alls sanningen. Sanningen står i deras telefon. Och där är det väl lite. Ska man tro på det, ska man inte tro på det? (Jonas).

Marcus påpekar bristen på fysiska bevis, såsom skärmdumpar, gör det svårt att avgöra vad som faktiskt har hänt, vilket försvårar skolans möjligheter att ingripa på ett rättvist och effektivt sätt. Julia belyser problematiken med plattformar som Snapchat, där meddelanden försvinner efter en kort tid, vilket ytterligare komplicerar bevisinsamling.

Enligt Julia, denna teknologiska utmaning gör det svårare för skolan att bekräfta nätmobbning och agera därefter. Eftersom meddelanden snabbt försvinner, blir det svårt att fånga konkreta bevis på trakasserier eller kränkningar vilket medför att personalen inom fritidsverksamheten har svårt och följa upp eller se vem som sagt eller gjort vad.

Informanterna är överens om att detta kan inkludera regelbundna informationsmöten med föräldrar om deras barns nätbeteende och hur de kan stödja skolan i att upptäcka och rapportera nätmobbning.

Sam berättar hur det bör finnas en balans och övervakning samt integritet, enligt honom bör policyer definiera klara riktlinjer för hur skolpersonal kan övervaka elevernas nätbeteende på ett sätt som respekterar deras integritet. Detta kan inkludera utbildning för både personal och föräldrar om hur man känner igen tecken på nätmobbning, betonar flera respondenter.

Skolor och fritidshem har ofta styrdokument som exempelvis, **Läroplanen (Lgr22)**, som betonar utvecklingen av digital kompetens och vikten av ett tryggt skolklimat samt **Likabehandlingsplanen**, som innefattar arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, inklusive nätmobbning.

Respondenterna *tolkar dessa policys* på olika sätt:

Martin tolkar behovet av föräldrasamverkan som en nödvändig förutsättning för att arbeta mot nätmobbning, eftersom skolan saknar insyn i vad som sker utanför skoltid, Sam fokuserar på att balansera övervakning och integritet, och tolkar policyn som en uppmaning att hitta lösningar som respekterar elevers privatliv samtidigt som de skyddar dem från kränkningar.

Eftersom nätmobbning ofta sker utanför skoltid och på plattformar som är svåra att övervaka, behöver *policyn anpassas* till denna verklighet. Policy enactment-teorin visar sig här i skolans arbete genom praktiska åtgärder som: Informationsmöten för föräldrar, som syftar till att stärka deras roll i att upptäcka och rapportera nätkränkningar. Utbildning av skolpersonal, som Julia nämner, där personalen lär sig känna igen subtila tecken på nätmobbning, särskilt på plattformar som Snapchat där bevis oftast försvinner snabbt. Strategier för att hantera bristande bevis, som Jonas påpekar, där skolan behöver utveckla rutiner för att bedöma sanningshalten i elevernas berättelser.

I praktiken innebär policy enactment att skapa strategier för *att implementera policyn* på ett sätt som fungerar i skolmiljön: Martin ser till att involvera föräldrar genom att bygga starka kommunikationskanaler mellan hem och skola, vilket gör att incidenter kan rapporteras snabbare. Jonas arbetar med att införa regler och rutiner kring mobilanvändning för att minska risken för digitala kränkningar på skoltid. Sam integrerar digital kompetens i undervisningen för att stärka elevernas förståelse för ansvarsfullt internetbeteende.

Att tillämpa policy enactment-teorin innebär att man inte bara har en policy som är formulerad och nedskriven, utan att den aktivt används och anpassas i praktiken. Det handlar om att se till att policyn inte bara existerar som ett dokument utan också tillämpas på ett sätt som är anpassat till den aktuella skolmiljön och dess behov. Det innebär att alla berörda aktörer, som elever, föräldrar och lärare, engageras och att strategier utvecklas för att effektivt möta och hantera de faktiska utmaningarna med digitala kränkningar.

Sammanfattningsvis visar det att fritidslärare möter flera utmaningar vid hantering av nätkränkningar, men också att det finns framgångsfaktorer som kan underlätta detta arbete. Genom att implementera policyer som främjar digital kompetens, att engagera föräldrar, och använda interaktiva metoder kan, enligt respondenterna, kunna bättre hantera och förebygga nätkränkningar.

7.3 Kunskap/Utbildning

Martin framhåller att utbildning kring nätmobbning är en kontinuerlig process där ingen är fullärd. Han menar att det är nödvändigt att prata mer om nätmobbning, eftersom många lärare är medvetna om problemet men osäkra på hur de ska hantera det.

Vidare betonar Martin vikten av förebyggande arbete och behovet av att ge eleverna verktyg för att hantera nätmobbning. Han anser också att pedagoger behöver kontinuerlig utbildning för att känna sig trygga i att hantera dessa situationer.

Som lösning föreslår Martin användningen av olika metoder, såsom klassdiskussioner, gruppdiskussioner och filmvisningar, vilka kan fungera som effektiva verktyg i arbetet med att förebygga och hantera nätmobbning. Enligt respondenterna är det viktigt att skolpersonal är uppdaterade om de senaste sociala medier-apparna och deras funktioner, för att kunna förstå och hantera nätmobbning effektivt. Marcus påpekar behovet av ökad kunskap:

Jag tror att en svårighet är att många lärare eller vuxna har för dålig kunskap kring nätet. Alltså apparna som används idag. Tror jag. Så man vet inte riktigt hur man ska utreda det för man vet inte hur det fungerar. (Marcus).

Sam beskriver att personalen deltar i fortbildning och workshops för att öka sin förståelse för barnens internetanvändning och förbättra säkerheten online. Dessa utbildningar och

workshops hjälper personalen att vara bättre rustade att hantera nätmobbning och skapa en tryggare online-miljö för eleverna.

Jonas diskussion om hur hanteringen av nätmobbning påverkas av pedagogers bakgrund och tekniska erfarenhet kan kopplas till policy enactment-teorin, som betonar att policyer inte implementeras i ett vakuum utan formas och tolkas utifrån den sociala och organisatoriska kontexten (Ball et al., 2012, s. 2 - 3).

Enligt teorin kräver en effektiv implementering av policyer, som exempelvis riktlinjer för att hantera nätmobbning, att de anpassas till den lokala verkligheten. I det här fallet innebär det att pedagogernas olika nivåer av teknisk kompetens och förståelse för sociala medier kan påverka hur policyn faktiskt tillämpas. Yngre pedagoger, som enligt Jonas kan ha större erfarenhet av sociala medier, kan vara mer benägna att förstå dynamiken på digitala plattformar och därför ha lättare att identifiera och hantera nätmobbning. Äldre pedagoger, å andra sidan, kan behöva mer stöd och utbildning för att känna sig trygga i att arbeta med dessa frågor.

Policy enactment-teorin lyfter också vikten av samstämmighet och kollektivt ansvar för att säkerställa att policyer implementeras konsekvent (Ball et al., 2012, s. 2 - 3). Jonas betonar just detta när han påpekar vikten av att personalen arbetar enhetligt, oavsett individuella skillnader i teknisk kompetens. Om policytolkningar varierar mellan pedagoger kan detta leda till inkonsekvenser i hur nätmobbning hanteras, vilket i sin tur kan påverka elevernas upplevelse av rättvisa och stöd.

För att möta dessa utmaningar kan skolledningen behöva prioritera gemensam utbildning och regelbunden dialog bland personalen för att säkerställa att alla delar en gemensam förståelse för policyns syften och tillämpningar. Genom att stärka pedagogers tekniska kompetens och skapa en samsyn kring hanteringen av nätmobbning kan policyn bli mer effektiv och anpassad till både elevernas och pedagogernas behov. Detta ligger i linje med policy enactment-teorins betoning på att policyer inte bara ska formuleras, utan också levandegöras genom kontinuerlig anpassning och förankring i den aktuella kontexten.

Marcus upplever att utbildning och fortbildning kring nätmobbning till stor del är varje pedagogs eget ansvar. Han säger:

Det är nog eget ansvar och eget intresse att göra detta. Tror jag. Jag har inte varit med om något... Det är nog eget intresse att man själv läser på och uppdaterar sig på vad som händer och sker.

Han nämner att organisationen Friends har erbjudit vissa insatser, men att det mesta av kunskapsinhämtningen sker genom eget initiativ. Detta enligt honom indikerar en brist på organiserad utbildning från skolans sida, vilket kan leda till varierande nivåer av kompetens bland personalen. Julia beskriver att kompetensutveckling inom nätmobbning på fritidshemmet sker både genom formella utbildningar och individuella initiativ. Hon förklarar vikten av att engagera sig själv och hålla sig uppdaterad, vilket speglar en kombination av organiserad utbildning och personligt ansvar.

Respondenternas svar belyser både styrkor och svagheter i nuvarande utbildnings- och hanteringsstrategier för nätmobbning. Deras styrkor inkluderar en erkänd kontinuerlig inlärningsprocess, betydelsen av samtal och diskussioner, samt olika insatser för fortbildning. Nackdelarna innefattar en beroende av individuellt ansvar och intresse, varierande kunskapsnivåer bland personalen och en potentiell brist på strukturerade och enhetliga strategier, hävdar respondenterna.

Genom policy enactment-teorin uppmärksammas det hur skolpersonalen tolkar och implementerar de policyer som rör nätmobbning, särskilt de krav som ställs i skollagen (kap. 6) och Lgr22 (läroplanens avsnitt om skolans värdegrund och uppdrag). Dessa policyer kräver att skolor arbetar förebyggande mot kränkande behandling och mobbning, inklusive nätmobbning, samt att de ger eleverna verktyg för digital kompetens och säkerhet.

Styrkor i arbetet med att implementera dessa policyer framträder genom personalens anpassning till lokala behov. Martin och Jonas exemplifierar detta genom att arbeta med diskussioner, regler och andra förebyggande insatser, vilket visar på flexibilitet och engagemang. Denna tolkning av policyn visar hur personalen tar skollagens krav på ett aktivt och systematiskt likabehandlingsarbete och Lgr22:s betoning på digital kompetens till praktisk handling.

Svagheter i implementeringen belyses av Marcus och Julia, som pekar på bristen på enhetliga utbildningsinsatser för personalen. Denna brist kan leda till variation i kunskapsnivåer, vilket skapar en inkonsekvent tillämpning av policyerna. Det finns ett

beroende av individuellt intresse och insats snarare än en samordnad strategi, vilket innebär att policyns krav på systematik och likvärdighet ibland inte uppfylls.

8 Diskussion & Slutsats

Nedan sammanfattas betydelsefulla slutsatser som dragits utifrån studiens analys och en diskussion med fokus på fritidsverksamhetens pedagogiska roll i arbetet mot nätmobbning och de utmaningar de möts av. Det sista avsnittet belyser förslag på fortsatt forskning kring nätmobbning.

8.1 Diskussion

Fritidslärarna och resurspedagogerna ser värdegrunden som respektfullt bemötande av andra, men upplever en brist på tydliga riktlinjer som ett hinder. God kommunikation mellan skolledning och fritidslärare är nödvändig för att skapa en enhetlig strategi (Skolverket, 2021). Skolledningen bör implementera tydliga policyer som klargör värdegrundsarbetets innebörd, vilket ökar förståelsen och intresset bland fritidslärarna. En väl definierad policy undanröjer tveksamheter om arbetsuppgifternas omfattning och prioriteringar, och att avsätta tid för kollegiala diskussioner om förebyggande arbete förbättrar hanteringen av nätmobbning (Thornberg & Oguz, 2013).

Studien visar att fritidslärare upplever bristande kunskaper om internet och sociala plattformar. Frånvaron av kompetenshöjande insatser från skolledningen leder till osäkerhet i hanteringen av nätmobbning. Studien identifierade flera utmaningar, inklusive svårigheter att upptäcka och hantera nätkränkningar som ofta sker utanför skoltid.

Effektiv kommunikation mellan skolledning och lärare är avgörande för att säkerställa en enhetlig strategi i det pågående arbetet. Det bör inte lämnas åt enskilda individer att tolka hur detta arbete ska utföras; istället har skolledningen en central roll i att tydligt implementera en policy som klargör vad värdegrundsarbetet innebär, hur det ska förstås och hur det ska förmedlas till eleverna.

En tydligt implementerad policy kan öka förståelsen och intresset bland lärarkollegor för skolans värdegrundsarbete, vilket enligt respondenterna varierar beroende på hur och på vilket sätt information kring nätkränkningar framförs och lärs ut.

Vidare framgår det av studien att många fritidshemslärare upplever att deras kunskap om internet och sociala plattformar är otillräcklig. Bristen på kompetensutveckling från skolledningens sida skapar osäkerhet kring hur man bäst hanterar situationer som uppstår genom nätmobbning. Det finns ett tydligt behov av fortbildning inom det förebyggande

arbetet mot nätmobbning. Detta väcker frågan om det verkligen ska ingå i fritidshemslärarens roll att vara väl insatt i olika sociala plattformar för att effektivt kunna hantera situationer som ofta uppstår på elevernas fritid. Eleverna själva ser fritidshemslärarnas kunskap om internet och nätmobbning som en viktig faktor för att kunna hantera frågor och erbjuda stöd i sådana situationer. Därför bör möjligheter till utökad kunskap om internet och nätmobbning integreras i skolans åtgärdsprogram, och det kan även vara värt att överväga om detta ska ingå i lärarutbildningen i framtiden.

Studien belyser också att nätmobbning är ett växande problem i skolorna, främst eftersom elever ofta kommunicerar via sociala plattformar på sin fritid. Eftersom nätmobbning sker både under skoltid och på fritiden upplever respondenterna att ansvarsfrågan är komplex och att den bör klargöras genom tydliga riktlinjer från skolledningen. Flera respondenter anser dessutom att föräldrar måste ta ett större ansvar, eftersom de ofta står för inköpen av barnens digitala utrustning och därmed är involverade i hur den används.

DeSmet et al. (2014, s. 98) pekar också på kommunikationssvårigheter mellan skola och hem som en betydande utmaning. Enligt Palermi et al. (2017, s. 139) är det avgörande att skapa en positiv skolkultur och involvera föräldrar i förebyggande arbete mot nätkränkningar. Espelage och Hong (2017) betonar att ett aktivt föräldraengagemang och en stödjande skolmiljö är centrala faktorer för att minska risken för nätkränkningar. Denna studie stödjer dessa slutsatser genom att framhålla vikten av samarbete mellan skola och hem för att skapa en enhetlig och stödjande miljö.

För att förebygga nätkränkningar har tidigare forskning föreslagit olika strategier, inklusive aktivt föräldraengagemang och utbildning om säker internetanvändning (Chen et al., 2017; Dunkels, 2022). Den aktuella studien stöder dessa strategier och understryker behovet av samarbete mellan skola och hem samt kontinuerlig utbildning för både elever och lärare. Bozyigit et al. (2021) och Barlett et al. (2019) har visat att teknologiska lösningar och utbildning av åskådare kan bidra till att minska nätkränkningar (s. 250–252).

För framtida yrkesutövning som fritidshemslärare är det avgörande att integrera insikterna från denna studie i praktiken. Detta innebär att regelbundet delta i fortbildning och workshops för att förbättra den digitala kompetensen och förståelsen för nätkränkningar. Vidare är det viktigt att skapa starka kommunikationskanaler med föräldrar och involvera dem aktivt i skolans värdegrundsarbete och förebyggande insatser mot nätkränkningar. Det är även

nödvändigt att integrera digitala verktyg och interaktiva metoder i undervisningen för att främja respektfullt beteende online och hjälpa elever att utveckla strategier för att hantera nätkränkningar. Slutligen bör tydliga policyer för hantering av nätkränkningar utvecklas och kommuniceras, vilket kan bidra till en tryggare nätmiljö. Genom att tillämpa dessa strategier kan fritidslärare spela en nyckelroll i att skapa en trygg och stödjande miljö för eleverna, både online och off-line.

8.2 Slutsats

Hur beskriver fritidshemslärare skolans roll och förmåga att främja ett tryggt online-utrymme för elever?

Fritidshemslärarna och resurspedagogerna ser skolans roll som avgörande för att skapa trygghet online, men de betonar bristen på tydliga riktlinjer och stöd från skolledningen som ett stort hinder. De upplever att skolans policyer kring värdegrund och nätkränkningar behöver tydliggöras för att skapa en enhetlig strategi. Skolledningens ansvar att implementera riktlinjer och främja kollegiala diskussioner framhålls som centralt för att stärka arbetet med att skapa ett tryggt online-utrymme.

Vilka metoder och strategier använder fritidshemslärare för att hantera och förebygga kränkningar på nätet, och hur anpassar de dessa metoder utifrån skolans policyer?

Respondenterna rapporterar att de ofta använder relationsskapande arbete och rollmodellering som sina främsta strategier för att hantera nätkränkningar. Metoderna anpassas till elevernas behov och situationer, men saknar i många fall stöd av strukturerade policyer och resurser från skolledningen. Bristen på kunskap om digitala verktyg och sociala plattformar begränsar deras förmåga att effektivt hantera och förebygga nätkränkningar.

Vilka utmaningar och framgångsfaktorer upplever fritidshemslärare i sitt arbete med att hantera situationer relaterade till nätkränkningar?

De största utmaningarna som identifierades är svårigheten att upptäcka och hantera nätkränkningar som sker utanför skoltid samt bristen på kompetensutveckling för fritidshemslärare och resurspedagoger. Dessutom uttrycker fritidslärarna osäkerhet kring ansvarsfrågan, särskilt när situationer uppstår på elevernas fritid. Samtidigt framhålls god kommunikation mellan skola och hem som en framgångsfaktor. Ett stärkt samarbete med föräldrar och en tydligt definierad policy anses avgörande för att förbättra arbetet med att förebygga och hantera nätkränkningar.

Slutsatsen är att en tydlig, samarbetsinriktad policy och enhetlig utbildning behövs för att effektivt förebygga och hantera nätmobbning i skolmiljön.

8.3 Metoddiskussion

För att undersöka fritidshemslärares metoder och utmaningar valdes kvalitativa intervjuer som metod, vilket möjliggör en djupare förståelse för deltagarnas perspektiv och erfarenheter.

Alvehus (2019) framhåller att intervjuer är särskilt användbara för att studera komplexa fenomen och få tillgång till nyanserade berättelser (Alvehus 2019, s. 85–86). Genom att genomföra intervjuerna i enskilda rum strävade jag efter att skapa en trygg miljö som uppmuntrar deltagarna att vara öppna.

Datan analyserades genom tematisk analys, som enligt Alvehus (2019) innebär att forskaren identifierar centrala teman genom systematisk kodning och kategorisering (Alvehus 2019, s. 111). Detta är en flexibel och användbar metod för att tolka kvalitativa data, men som Alvehus också poängterar kan forskarens subjektivitet påverka analysen. För att hantera detta följde jag en tydlig och strukturerad analysprocess, där teman validerades för att minimera risken för feltolkningar (Alvehus 2019, s. 115).

Ett potentiellt begränsande faktor i denna studie är urvalet, som bestod av ett fåtal deltagare. Även om detta möjliggjorde en djupare förståelse för deras erfarenheter och perspektiv, är resultaten inte generaliserbara till alla fritidshemslärare. En mer omfattande studie, med fler deltagare från olika skolor, hade kunnat ge ett bredare perspektiv och fånga större variationer i metoder och utmaningar. Vidare kunde jag även ha inkluderat intervjuer med andra aktörer, såsom klasslärare eller skolledare, för att skapa en mer holistisk bild av de faktorer som påverkar fritidshemslärares arbete.

9 Förslag på fortsatt forskning

Vårdnadshavarnas roll i nätmobbning lyftes fram i flera av intervjuerna, eftersom majoriteten av nätmobbning sker under elevernas fritid. Respondenterna ansåg att föräldrar borde ta ett större ansvar för sina barns aktiviteter på sociala medier. Föräldrar, som tillhandahåller de tekniska verktygen, kan bli mer medvetna om sina barns aktiviteter online genom att engagera sig i dialog med dem, sätta upp tydliga regler och regelbundet diskutera deras upplevelser på nätet. Ytterligare forskning är önskvärd för att undersöka hur föräldrar och fritidshem kan arbeta mer systematiskt och kontinuerligt med att förebygga och hantera nätmobbning.

Källförteckning

Alvehus, Johan (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Upplaga 2
Stockholm: Liber

Ansary, N. S. (2020). Cyberbullying: Concepts, theories, and correlates informing evidence-based best practices for prevention. *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101343.

<https://www-sciencedirect-com.proxy.mau.se/science/article/pii/S1359178918302878?via%3Dihub>

Ball, S. J., Maguire, M., & Braun, A. (2012). How Schools Do Policy: Policy Enactments in Secondary Schools. *Routledge*.

Barlett, C. P., Madison, C. S., Heath, J. B., & DeWitt, C. C. (2019). Please browse responsibly: A correlational examination of technology access and time spent online in the Barlett Gentile Cyberbullying Model. *Computers in Human Behavior*, 92, 250–255.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S074756321830548X>

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Bozyiğit, A., Utku, S., & Nasibov, E. (2021). Cyberbullying detection: Utilizing social media features. *Journal of King Saud University - Computer and Information Sciences*, 33(10), 1231–1239

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0957417421004425>

Cortes, Selene (2023). *Att prata med unga om psykisk ohälsa*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Campbell, M., Slee, P., Spears, B., Butler, D., & Kift, S. (2013) Do cyberbullies suffer too? Cyberbullies' perceptions of the harm they cause to others and to their own mental health. *School Psychology International*, 34(6), pp. 613-629.

<https://journals-sagepub-com.proxy.mau.se/doi/epub/10.1177/0143034313479698>

Della Cioppa, V., O'Neil, A., & Craig, W. (2015). Learning from traditional bullying interventions: A review of research on cyberbullying and best practice. *Aggression and Violent Behavior, 23*, 61-68.

[https://www.sciencedirect-com.proxy.mau.se/science/article/pii/S1359178915000713?via%3Dihub](https://www.sciencedirect.com.proxy.mau.se/science/article/pii/S1359178915000713?via%3Dihub)

DeSmet, A., Aelterman, N., Bastiaensens, S., Van Cleemput, K., Poels, K., Vandebosch, H., Cardon, G. & De Bourdeaudhuil, I. (2015). Secondary school educators' perceptions and practices in handling cyberbullying among adolescents: A cluster analysis. *Computers & Education 88*, 192–201.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131515001268>

Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Dunkels, Elza (2022). *Vad gör unga på nätet?* Fjärde upplagan Malmö: Gleerups

Engström, C. (2017) Friends nätrapport: Stockholm. Hämtad från:

<https://friends.se/wp-content/uploads/2017/04/Friends-natrapport-2017-webb.pdf> 2018-09-08

Espelage, D. L., & Hong, J. S. (2017). The importance of parental involvement in bullying prevention: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior, 32*, 37–43.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s42380-018-0002-1>

Evangelio, C., Rodríguez.González, P., Fernández-Rio, J. & Gonzalez-Villora, S. (2022). Cyberbullying in elementary and middle school students: A systematic review. *Computers and education 176*.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131521002335>

Frisén, A. & Berne, S. (2016). *Nätmobbing: handbok för skolan*. (1. uppl.) Stockholm: Natur & Kultur

Giumetti, G. W., & Kowalski, R. M. (2022). Cyberbullying via social media and well-being., *Current Opinion in Psychology* Volume (45), 1-8.

<https://doi.org/10.1016/j.copsy.2022.101314>

Hallsén, S. (2013). *Läroarutbildning i skolans tjänst? En policyanalys av statliga argument för förändring.* (Uppsala University studies, nr. 133). Doktorsavhandling. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Hortigüela Alcalá, D., Rio Fernández, J., Calvo González, G. & Pueyo, Pérez, A. (2019). Effects of a Cooperative Learning Intervention Program on Cyberbullying in Secondary Education: A Case Study. *Qualitative Report 24* (10) 2426–2440.

https://www.researchgate.net/publication/336312919_Effects_of_a_Cooperative_Learning_Intervention_Program_on_Cyberbullying_in_Secondary_Education_A_Case_Study

Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, *140*(4), 1073–1137.

https://www.researchgate.net/profile/Amber-Schroeder/publication/260151324_Bullying_in_the_Digital_Age_A_Critical_Review_and_Meta-Analysis_of_Cyberbullying_Research_Among_Youth/links/546f5b6a0cf2d67fc0310ef5/Bullying-in-the-Digital-Age-A-Critical-Review-and-Meta-Analysis-of-Cyberbullying-Research-Among-Youth.pdf

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Tredje [reviderade] upplagan Lund: Studentlitteratur

Lenhart, A., Ling, R., Campbell, S., & Purcell, K. (2010) Teens and Mobile Phones. *Pew Research Center's Internet & American Life Project.* Washington, DC.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-012-9235-7>

Mishna, F., et al. (2009). Cyber bullying behaviors among middle and high school students. *American Journal of Orthopsychiatry*, *79*(3), 362.

https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/71862/1/ORT_Mishna.pdf

Monks, C. P., Mahdavi, J. & Rix, K. (2016). The emergence of cyberbullying in childhood: Parent and teacher perspectives. *Psicología Educativa* 22 (16), 39–48.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1135755X16000117>

Palermi, A. L., Servidio, R., Bartolo, M. G., & Costabile, A. (2017). Cyberbullying and self-esteem: An Italian study. *Journal of Elsevier*, 69, s. 136-141.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563216308482?via%3Dihub>

Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2015). Measuring cyberbullying: Implications for research. *Aggression and Violent Behavior*, 23, 69–74.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1359178915000750?via=ihub>

Pichel, R., Foody, M., Norman O'Higgins, J., Feijoo, S., Varela, J. & Rial, A. (2021). Bullying, Cyberbullying and the Overlap: What Does Age Have to Do with It? *Sustainability* 13(15), 8527.

<https://www.mdpi.com/2071-1050/13/15/8527>

Rajaleid, Kristiina, Brodin Låftman, Sara & Modin, Bitte (2020). School-Contextual Paths to Student Bullying Behaviour: Teachers Under Time Pressure are Less Likely to Intervene and the Students Know It!. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 64:5, s. 629–644

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00313831.2020.1761446?needAccess=true>

Redmond, P., V. Lock, J. & Smart, V. (2018). Pre-service teachers' perspectives of cyberbullying. *Computers & Education* 119 (1–13)

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131517302610>

S.S. Ho, L. Chen, A.P.Y. Ng Comparing cyberbullying perpetration on social media between primary and secondary school students

Computers & Education, 109 (2017), pp. 74–84.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131517300271?via%3Dihub>

Schurigin O'Keeffe, G. & Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800-804. doi: 10.1542/peds.2011-0054

<https://publications.aap.org/pediatrics/article/127/4/800/65133/The-Impact-of-Social-Media-on-Children-Adolescents>

Skolverket (2016) IT-användning och IT-kompetens i skolan. Stockholm: Skolverket

<https://internetstiftelsen.se/docs/it-anvandning-skolverket-2015.pdf>

Skolverket. (2022) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*.

Upplaga 1 (2022). [Stockholm]: Skolverket

Tillgänglig på Internet:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2022/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22>

Skolverket (2021) *Förebyggande insatser motverkar nätmobbning*

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/forebyggande-insatser-motverkar-natmobbing>

Skollagen (SFS 2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS. (2010:800). *Education act*. Stockholm: Regeringen.

Skolinspektionen. (2021), Skolor behöver bli bättre på att förebygga kränkningar på nätet

<https://www.skolinspektionen.se/om-oss/press/pressmeddelanden/skolor-behover-bli-battre-pa-att-forebygga-krankningar-pa-natet/#:~:text=Mycket%20av%20elevers%20sociala%20liv,de%20blir%20kr%C3%A4nkta%20p%C3%A5%20n%C3%A4tet.>

Skolinspektionen (2023) *Fokus på mellanstadiet Skolors arbete för en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar*

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2023/natkrankningar/skolors-arbete-for-trygghet-pa-natet.pdf>

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. *EU Kids Online*. Doi: 10.21953/lse.47fdeqj01of0

<https://www.eukidsonline.ch/files/Eu-kids-online-2020-international-report.pdf>

Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Clinical Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385.

<https://acamh.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Tanrikulu, I. (2018). Cyberbullying prevention and intervention programs in schools: A systematic review. *School psychology international*, 39(1), 74-91.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0143034317745721>

Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education [Elektronisk resurs] A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*. (59:1, 49–56).

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883035513000256?via%3Dihub>

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsred*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningsred_VR_2017.pdf

Internetstiftelse 2014

<https://internetstiftelsen.se/guide/motverka-natmobbing/vad-gor-unga-pa-natet/#:~:text=Enligt%20en%20webbenk%C3%A4t%20som%20Bris,att%20ha%20koll%2C%20n%C3%A4stan%20om%C3%B6jligt.>